

argus

nr.1 februari 1976

**stichting
kritisch
faunabeheer**

argus

blad van de

stichting kritisch faunabeheer

nr. 1 februari 1976

De Stichting

Het doel van de Stichting Kritisch Faunabeheer is het bevorderen van een wetenschappelijk en moreel verantwoord faunabeheer. Dit doel tracht de stichting te bereiken door onder meer:

- het toetsen van de faunabeheersmaatregelen aan de doelstelling
- het verrichten en stimuleren van onderzoek
- het bekendmaken van onderzoeksresultaten aan beleidsinstanties en het publiek.

Het bestuur van de stichting bestaat uit:

D. Brand, Utrecht
P. Boer, Bergen
E. Boeve, Ankeveen
R. Boeve-Bant, Ankeveen
H.v.Everdinck, Den Haag
H. Gallacher, Leiden
J. Kattens, Schoorl
P. Maréchal, Eindhoven
H. Niesen, Bergen
N.v.Swel, Rijswijk (ZH)
D. Verkaar, Utrecht

Secretariaat: Postbus 76,
's-Graveland.

Donaties aan de Stichting Kritisch Faunabeheer kunnen worden gestort op postgiro 3522188 t.n.v. penningmeester Stichting Kritisch Faunabeheer, Den Haag.

Natuurlijk is iedere bijdrage -hoe klein ook- welkom, maar alleen als u jaarlijks f. 10,- of meer stort, krijgt u ons blad argus gratis toegezonden.

testamentaire beschikking. Indien u de stichting bij testamentaire beschikking wilt bedenken, bevelen wij u de volgende formule aan:

"Ik vermaak aan de Stichting Kritisch Faunabeheer, gevestigd te 's-Graveland, de somma van f. ... (vrij van alle rechten, ook het recht van successie) ! ! "

Het Blad

Argus is gratis voor alle donateurs van minstens f. 10,- per jaar.

Losse nummers f. 2,50 excl. porto, 3,25 incl. porto, te bestellen door storting op postgiro 3522188.

Overname van artikelen of gedeelten hiervan is toegestaan, mits de bron uitdrukkelijk wordt vermeld.

Inhoud

Verantwoord Faunabeheer	1
Boekbespreking	7
In de pers	8
Vijf jaar uit het leven van een jager	9
Ruim 450 jaar tevoren	10
Kievitenbrief	11
Dwergbever	12
Bewoners van een kraaienest	14
Het begin	15
Hand in eigen boezem	16
De houtsnip	17

& u

Als uitgave van een kritische stichting heeft argus de taak waakzaam te zijn. Onze legendarische naamgenoot mag dan verschalkt zijn door goddelijk ingrijpen, op een dergelijke deus ex machina hoeft men thans niet te rekenen. Argus waakt, en goed. Maar om des te beter te kunnen waken, zoeken wij de hulp van onze lezers. Komt u wanbeheer tegen, laat het ons weten. Een brief is weinig moeite en kan belangrijk zijn.

Daarnaast zijn we bijzonder geïnteresseerd in fotomateriaal dat verband houdt met faunabeheer en beheerde fauna. Ook andere illustraties, anecdotes, citaten en dergelijke zullen onze onverdeelde aandacht krijgen.

Alvast bedankt!

De redactie.

Verantwoord faunabeheer.

(rede van de voorzitter bij de presentatie van de
stichting kritisch faunabeheer; geredigeerd.)

Er leven in Nederland nog steeds dieren in het wild. Dat hun positie steeds benarder wordt als gevolg van de oprukken- de mens met zijn cultuur, is bekend. Als we in de toekomst nog enkele resten van de oorspronkelijke fauna over willen hebben, zullen we bijgevolg een uiterst zorgvuldig beheer moeten uitoefenen. Op het eerste gezicht lijkt dit in Nederland ook gedaan te worden. Er bestaan allerlei wetten om de rechten van de dieren te regelen en aan commissies, instituten, verenigingen en ambtelijke diensten lijkt het evenmin te ontbreken. Toch heeft de Stichting Kritisch Faunabeheer ernstige kritiek op het gevoerde beleid. Volgens de stichting dient faunabeheer en moreel en wetenschappelijk verantwoord te zijn. En dat is het momenteel lang niet altijd.

Beheer, moraal en wetenschappelijk verantwoord

Moraal ontloopt men niet. Ook hij die zegt de moraal aan zijn laars te lappen, spreekt de mening uit dat hij moet en mag handelen "zonder moraal", en vindt kennelijk dat zijn handelingen op deze wijze toch wel verantwoord zijn. Dit nu is ook een moreel standpunt.

In het algemeen verstaat men onder moraal of ethiek *) het beschouwen van menselijke handelingen met het oog op goed en fout (Mackenzie 1929:1). Goede en dus moreel verantwoorde handelingen zijn handelingen die welbewust gericht zijn op het bereiken dan wel het behouden van waarden.

Voordat ik mij zal verdiepen in de vraag op welke waarden een moreel verantwoord faunabeheer gericht is, sta ik een ogenblik stil bij een andere kwestie. Is het eigenlijk niet onverstandig van mij om uitgerekend met bespiegelingen over zo iets ongrijpbaars als "de moraal" mijn verhaal te beginnen? Ieder heeft toch zijn eigen moraal, en wat voor de een een waarde vertegen-

woordigt, is voor de ander waarde-loos. Bovendien zijn ethische uitspraken altijd waarde-oordelen, en daarover worden we het toch nooit eens. Over smaak valt niet te twisten!

Om met het laatste te beginnen: dat is natuurlijk waar - ik vind groen een mooie kleur, terwijl uw voorkeur misschien uitgaat naar blauw. Doch de meeste van onze waarde-oordelen zijn niet zo simpel als "groen is mooi" of "blauw is afschuwelijk". Waarde-oordelen zijn doorgaans veel gecompliceerder; denk maar eens aan uitspraken als "ik vind volledige werkgelegenheid niet van het grootste belang"

of "voor mij getuigt de muziek van Strawinski van kracht en schoonheid".

De voorkeuren zoals die in dergelijke oordelen worden uitgesproken, bevatten elementen van rationaliteit - misschien verborgen en impliciet, maar niettemin onmiskenbaar aanwezig. Hierin onderscheiden zij zich van de zuiver emotionele uitspraken over bijvoorbeeld kleuren. Door hun elementen van rationaliteit zijn de gecompliceerdere waarde-oordelen tot op zekere hoogte "hard te maken". Op de vraag waarom ik vind dat de muziek van Strawinski van kracht en schoonheid getuigt, antwoord ik namelijk niet "dat vind ik nou eenmaal" (tenzij ik eigenlijk geen zin heb om serieus op de vraag in te gaan), doch ik leg uit dat Strawinski heeft geprobeerd zijn muziek te maken tot een afwisseling van spanning en ontspanning, met uitsluiting van allerlei niet-muzikale voorstellingen, dat hij twintigste-eeuwse ritmen toepast **), etcetera, etcetera. Hoe dan ook, men behoeft het antwoord niet schuldig te blijven, doch het is heel wel mogelijk om argumenten te geven (die op hun beurt ook weer gefundeerd kunnen worden) die het waarde-oordeel min of meer aannemelijk maken.

Natuurlijk zullen er altijd mensen zijn die mijn enthousiasme voor Strawinski niet zullen delen, omdat zij mijn argumenten niet sterk genoeg vinden, sprekkender tegenargumenten hebben of van andere vooronderstellingen uitgaan. Maar het ontbreken van een volledige overeenstemming wil nog niet zeggen, dat waarde-oordelen zuiver persoonlijke dingen zijn die je in discussies maar beter voor je kunt houden. Volledige overeenstemming is misschien wel een lonkend perspectief, maar feitelijk een fictie. Ook in de wetenschap, zelfs in de zogenaamde "exacte" natuurwetenschappen, bestaat geen volledige overeenstemming. Vooral t.a.v. belangrijke kwesties (bijvoorbeeld de vraag of secundaire geslachtskenmerken bij dieren het resultaat zijn van natuurlijke selectie of van sociale selectie, de vraag of de quantum-mechanica een adequate beschrijving is van het fysische systeem, de vraag of deeltjes bestaan die sneller dan het licht bewegen, etc.) zijn de geleerden het allerminst eens. Ook in wetenschappelijke debatten leveren meer dan eens argumenten en tegenargumenten geen eenduidige conclusie op. Zo ontstaan scholen, stromingen en tendenzen, die nimmer het rijk alleen hebben doch altijd andere opvattingen, andere visies, andere vooronderstellingen naast zich moeten dulden. Deze pluriformiteit wordt echter nimmer uitgelegd als een aanbeveling om de wetenschappelijke discussie dan maar te stoppen en alles tot "persoonlijke voorkeuren" terug te voeren.

Als volledige overeenstemming praktisch onbereikbaar is, kan zij geen criterium zijn voor waarheid en zinvolheid. Omgekeerd kan gebrek aan overeenstemming dus ook niet het teken zijn van zinloosheid en onwaarheid. Net zozeer als het nuttig is en geboden om in de wetenschap steeds maar weer nieuwe pogingen te ondernemen het eigen standpunt steviger te onderhouden met argumenten en dat van de ander te bekritisieren teneinde aldus de meningsvorming verder te brengen, zo is het ook mogelijk, ja zelfs noodzakelijk om verantwoording af te leggen van onze waarderdingen. Dat we het nooit helemaal eens zullen worden, is nog geen reden om er maar helemaal niets aan te doen. Als we er zelf iets in zien, moet dat toch ook aan anderen te tonen zijn! " Waar-

*)Doorgaans reserveert men de term "moraal" voor het systeem van opvattingen waarmee mensen de juistheid van hun gedrag beoordelen, en de term "ethiek" voor de wijsgerige reflexie hierop. In mijn tekst zal ik dit onderscheid niet zo stringent doorvoeren; in het dagelijks spraakgebruik gebeurt dit immers ook niet.

**)Dit alles zou natuurlijk genuanceerd moeten worden naar de diverse perioden van Strawinski's muzikale ontwikkeling, doch wordt ter wille van het voorbeeld achterwege gelaten.

dering sluit emoties niet uit, maar gaat er ook niet in op. Waardering hangt samen met beslissingen om een bepaald beleid te volgen(...). Dit sluit een kritisch oordelen in: iets wordt aanbevolen of afgewezen en zulke aanbevelingen zijn al dan niet betrouwbaar." (Van Peursen 1969:223-4).

Ter afsluiting van de kwestie rond de verantwoording van waarde-oordelen wil ik - om de gedachten te bepalen - drie manieren noemen waarop waarderdingen (en dus ook ethische uitspraken) kritisch beoordeeld kunnen worden,

Op de eerste plaats kan men bezien of het ene waarde-oordeel het andere niet tegensprekt. Het zal duidelijk zijn dat ik hier denk aan verschillende oordelen van één en dezelfde persoon; verschillende personen spreken elkaar natuurlijk om de haverklap tegen, dat is nu eenmaal niet te vermijden. Maar wanneer een persoon zichzelf tegensprekt, maakt hij zich alleen al hierdoor volstrekt ongeloofwaardig. Om een voorbeeld te geven: wanneer iemand stelt dat hij een dierenvriend is en dus bij het noodzakelijke afschot de dieren zo min mogelijk leed wil berokkenen en het doden zo "humaan" mogelijk wil doen zijn, doch hij bepleit tegelijkertijd de waarde der "weidelijkheid", volgens welke men een rustend dier nimmer schiet doch altijd eerst laat opvliegen resp. wegrennen waardoor het risico van aanschietsen i.p.v. snel doden ernstig vergroot wordt, dan spreekt zo iemand zichzelf tegen. De waarde van het humane doden en de waarde der weidelijkheid gelijkelijk hooghouden is te enen male onvoorstelbaar.

Op de tweede plaats kan men nagaan of het onderhavige waarde-oordeel niet praktische consequenties heeft die de betrokkene zelf ook niet accepteert. Bijvoorbeeld wanneer jagers menen dat men in een democratische samenleving minderheids-groepen hun recreatieve genoegens niet mag ontzeggen, dan zou hieruit voortvloeien dat ook het katknuppelen en palingtrekken weer toegestaan moet worden.

Tenslotte kan men onderzoeken of de argumenten waarop het waarde-oordeel steunt, geen feitelijke onwaarheid bevatten. Wie bijvoorbeeld stelt dat de jacht een goede zaak is omdat het wild nu eenmaal gereguleerd moet worden, wordt in verlegenheid gebracht zodra blijkt dat a) sommige soorten helemaal niet gereguleerd hoeven te worden omdat de natuurlijke regulatie-mechanismen het zelf wel afkunnen,

of dat b) bij sommige soorten de jacht helemaal niet effectief is als regulatie-mechanisme.

Na aldus aangetoond te hebben dat praten over morele overwegingen die ten grondslag liggen aan menselijke handelingen, niet gelijk staat met het doen van oncontroleerbare, emotionele of

irrationele uitspraken, keer ik terug naar mijn beginvraag: moreel verantwoord faunabeheer, op welke waarde is zulks gericht? Als wij onder "beheer" verstaan de verantwoordelijkheid die wij mensen ons toemeten en het beleid dat wij ontwikkelen m.b.t. het leven en welzijn van de wilde dieren in Nederland, dan zal het duidelijk zijn dat bij de morele verantwoording hiervan niet anders dan heel fundamentele waarden betrokken zijn: au fond gaat het hier om de relatie tussen mens en dier.

Niet door mensenhand gemaakt, behoort het dier - mét de planten en de zogenaamde "dode" natuur - tot de dingen en wezens die een eigen bestaan hebben. Hoezeer ook in allerlei concrete gevallen dieren afhankelijk gemaakt zijn van menselijke beslissingen,

het dier als zodanig is een zelfstandig levend wezen dat een eigen, autonoom bestaan kan leiden.

Anders is het bij de door de mens gemaakte objecten: gebouwen, machines, kunstvoorwerpen, gebruiksvoorwerpen, elk ding dat door mensen vervaardigd is, is enkel "op zijn plaats" binnen de cultuurkring waarbinnen het ontstaan is en gebruikt wordt én voor zolang als het gebruikt wordt. Een auto waarin nooit meer gereden wordt, is een obstakel, een stad die niet meer bewoond wordt, een "spookstad". Cultuurproducten hebben de horizon der cultuur nodig om als zinvol te kunnen worden beschouwd. De natuur niet. Dieren vragen niet om een zingeving door de mens. Dieren worden geboren, streven naar expansie, zelfbehoud, variatie, planten zich voort, spannen zich in, ontspannen zich, vallen aan, verdedigen zich, sterven en verrotten zonder de mens daarbij te behoeven. Ze leiden hun eigen leven.

Hoe zouden we dit autonome leven anders tegemoet kunnen treden dan door zijn autonomie te erkennen? D.w.z. door de zelfstandigheid zoveel als in ons vermogen ligt intact te laten en moedwillige en zinloze inbreuk achterwege te laten. Zou Albert

Schweizer iets anders bedoeld kunnen hebben met zijn devies "eerbied voor het leven"? De kracht die van deze waarde uitgaat - en ik kom nu en passant op nog een vierde criterium waardoor waarderdingen beoordeeld kunnen worden - schuilt in het feit dat het waarde-oordeel "leven moet zo veel mogelijk intact worden gehouden" parallel-len kent zowel op het gebied van de esthetiek (dat wat als mooi ervaren wordt) alsook op het gebied van het religieuze (dat wat als bovennatuurlijke opdracht ervaren wordt). Binnen het christendom, als ik mij voor het gemak daartoe mag beperken, wordt het leven immers gezien als het resultaat van goddelijke goedheid en wijsheid, dat als zodanig het behoeden en bewaren waard is. Vanuit een esthetisch perspectief ervaren wij de volkomenheid van een autonoom functionerend organisme als iets waarvan genoten kan worden; slechts weinigen onder ons zijn ongevoelig voor de bekoring die uitgaat van dieren en planten zoals wij ze tijdens onze wandelingen in de natuur aantreffen. Gehele of gedeeltelijke aantasting van deze volkomenheid - bij voorbeeld doordat we een dier verwonden of doden - maakt aan de bekoring en het genieten een abrupt einde en roept mededogen op met dat wat geschonden is. Van een stervend of lijdend dier kan geen normaal mens genieten.

Sprekend over de waardering "leven moet intact gehouden worden" heb ik dit devies voortdurend toegepast op het dier. Kenmerkend voor de universaliteit van deze waarde is, dat wij haar ook - misschien zelfs wel in eerste instantie * toepassen op onszelf en op de onzen: geliefden, verwanten, bekenden en (tijdens onze meest humanitaire ogenblikken) alle andere mensen. Ik ga hier nu verder niet op in en volsta met te concluderen dat de intrinsieke waarde die het volkomen leven voor ons heeft een bijzonder fundamentele waarde is, wellicht zelfs een wezenlijk bestanddeel van wat wij als "menselijkheid" beschouwen.

Kenmerkend voor levende materie is, dat het met zichzelf concurreert: het ene leven "neemt" het andere ten behoeve van zichzelf. Wil het niet ten koste gaan van ons eigen leven, dan zullen wij dus onze waardering van leven als iets dat wij intact willen laten, moeten nuanceren met de toevoeging dat het ons eigen bestaan niet mag bedreigen. We willen het leven van dieren zo veel als mogelijk is intact laten. Ter verkrijging van ruimte, voedsel en veiligheid zal het noodzakelijk zijn dieren naar onze hand te zetten en desnoods te verjagen of te doden.

Deze nuancering mag nimmer een vrijbrief worden om ter wille van gemakzucht, geldzucht of ordinaire aandriften het dier te vervolgen, kwellen of vernietigen. Dat zou dan juist de meest flagrante schending betekenen

van de zoëven gevonden centrale waarde. Nee, het plegen van inbreuk op autonoom leven kan alleen gelegitimeerd worden indien het noodzakelijk is voor het functioneren van de mens zoals we hem het liefste zien: niet als een kortzichtig, wreed, afbrekend monster, doch als een scheppend, opbouwend wezen. Alleen ter verdediging van deze "condition humaine" is inbreuk gerechtvaardigd.

Het moge een vage, dubieuze grens lijken, in de omgang tussen mensen weten wij doorgaans feilloos aan te wijzen wat wel en wat niet geoorloofd is, bij voorbeeld wanneer het toegestaan is een mens met een mes te bewerken, nl. niet met de bedoeling hem te beroven, wel ingeval van een chirurgische ingreep.

Tegenover het feit dat in uitzonderingsgevallen een inbreuk op het autonome leven is toegestaan, staat de verplichting de aangerichte beschadiging zo klein mogelijk te doen zijn en zo goed mogelijk weer te herstellen. Als het noodzakelijk is een dier zijn leven te ontnemen, verrichten wij deze operatie zo snel en pijnloos mogelijk. Als het noodzakelijk is ons te vrijwaren van dieren, verjagen we ze liever dan dat we hen doden. Als het noodzakelijk is ruimte en/of voedsel voor onszelf te reserveren, zorgen we voor vervanging. Als het noodzakelijk is in te grijpen in de natuurlijke gang van zaken, trachten wij onze wijzigingen zo evenwichtig mogelijk in te passen.

Ik zeg nu wel dat wij dit allemaal doen, doch bedoel natuurlijk dat we het zouden moeten doen, tenminste als we onszelf serieus nemen in onze waardering van het leven als iets wat we zo veel mogelijk intact willen laten. Inbreuk zal gemaakt moeten worden met de grootst mogelijke omzichtigheid en zal gepaard moeten gaan met de bereidheid tot herstel.

Het is hier dat de wetenschap - in het bijzonder de biologie - van node is. De wetenschap is immers de leverancier van be-

trouwbare en geldige kennis, kennis die ten dienste kan staan van omzichtigheid en herstel. Wanneer de beslissing genomen wordt om de aantallen van een bepaalde diersoort te reguleren, om bepaalde dieren te doden, te verplaatsen, te verstoren of ziek te maken, of om bepaalde dieren te beschermen, beter te maken of te voeden, dienen deze beslissingen noch op persoonlijke voorkeur of antipathie gebaseerd te worden, noch op het steken van onze eksterogen, noch op het aftellen van onze knopen, doch uitsluitend op kennis omtrent de gevolgen en effectiviteit van mogelijke ingrepen. Op kennis komt het aan. Alleen op basis van kennis kan een besluit rationeel genoemd worden en dus weloverwogen en dus juist.

Tussen haakjes: dat besluiten dienen te worden genomen op basis van betrouwbare en geldige kennis, is een opvatting die ook teruggaat op een morele waardering, nl. die van de rationaliteit. Een bewijs temeer, dat ook wie zegt zich enkel met wetenschap bezig te houden, toch minstens één moreel oordeel heeft geveld en derhalve de moraal niet heeft kunnen ontlopen.

Individubescherming en soortbescherming

Alvorens in te gaan op concrete beheersmaatregelen, wil ik nog een klein zijpad met u bewandelen. Uit het voorafgaande is u hopelijk duidelijk geworden dat het onderscheid tussen soortbescherming en individubescherming (indien dit ten doel heeft het ene te stellen boven het andere) een heilloos onderscheid is. Wie de grenzeloze schoonheid van dieren bewondert en ervan geniet en wie het dierenleven in al zijn volkomenheid wil trachten intact te laten, maakt geen onderscheid tussen species en specimen. Alle dieren zijn hem dierbaar. Wie echter de ongerijmdheid wil verdoezelen van iemand die jager is en zich natuurliefhebber noemt, neemt wel graag zijn toevlucht

tot het onderscheid tussen soort en individu: individuen mogen neergeknald worden dat het een lieve lust is, als de soort maar niet uitgeroeid wordt. Aldus wordt bij voorbeeld de snipenjacht goedgepraat. De biologische categorieën species en specimen - waarbij voor de bioloog alleen de species, de soort belangrijk is - worden hier zonder meer tot morele categorieën gemaakt en het doden van individuele dieren wordt geoorloofd genoemd zolang de soort niet bedreigd wordt.

U hebt gehoord hoe overwegingen t.a.v. een moreel verantwoord faunabeheer een pleidooi inhielden voor het bedrijven van wetenschap. Omgekeerd geldt natuurlijk niet dat alle wetenschappelijke handelingen automatisch moreel verantwoord zijn! Het onderscheid species-specimen en het primaat van de species is in de biologie vruchtbaar en dus verantwoord. Dit kritiekloos over te plaatsen naar andere gebieden van het menselijk leven, is een verderfelijk biologisme.

Gelukkig hebben de vogelbeschermingsorganisaties in Nederland zich nooit tot dit gevaarlijke biologisme laten verleiden. Vogelliefhebbers hebben altijd soorten en individuen gelijkelijk in bescherming genomen. Pleidooien voor een strengere milieupolitiek, invloed bij planologische beslissingen, het stichten van reservaten, wettelijke bescherming van zeldzame soorten zijn vooral de soort als zodanig ten goede gekomen. Nestkastjes, vogelasyls, wintervoeding, acties t.b.v. slachtoffers van verkeer en hoogspanningsleidingen en wettelijke bescherming van algemene soorten zijn vooral de individuele vogel ten goede gekomen.

Artikel 2 van de statuten van de Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels stelt derhalve vast dat de vereniging zich ten doel stelt "de bescherming van in het wild levende vogels en het behoud dier vogels in hun meest gevarieerde soortenrijkdom." Zo is het goed en zo moet het ook blijven. Ik wil vanaf deze plaats dan ook een ernstige waarschuwing laten horen tegen diegenen in de Neder-

landse Vereniging tot Bescherming van Vogels die op dit moment verwoede pogingen ondernemen de statuten zodanig te veranderen, dat alleen het behoud van soortenrijkdom als doel wordt gesteld. Daarmee wordt de deur naar het jachtbedrijf wijd open gezet!

Concrete beheersmaatregelen

Ik keer dan nu terug van ons zijpad en kom toe aan een commentaar op concrete beheersmaatregelen. Wat ik in het volgende zal zeggen over feitelijke en/of wenselijke maatregelen op het gebied van faunabeheer, moet vanzelfsprekend gezien worden tegen de achtergrond van de zoëven geformuleerde ideeën over morele en wetenschappelijke standaarden.

Wie genoegens schept in de verichtingen van levende organismen, de schoonheid van hun vormen en kleuren bewondert, het niet over zijn hart kan verkrijgen moedwillig deze pracht en functionaliteit te vernietigen, doch juist alles in het werk stelt zo min mogelijk inbreuk te plegen op de volkomenheid van het zelfstandig levende wezen, voor zo iemand is de sportjacht natuurlijk een doorn in het oog. De verstoring die drijvers, jagers en honden in een terrein teweegbrengen, het lawaai van het tot ver in de omtrek hoorbare geknal, de verontreiniging veroorzaakt door hagelkorrels en lege patronen, de schrik en de angst der dieren, de vreselijke verwondingen die aangeschoten dieren oplopen, de pijn, het bloed, de paniek, de dolle vlucht van het wild, de zinloze dood, het plezier van de schutter, voor dit alles heb ik geen goed woord over. Hoor hoe Peter Scott, president van het World Wildlife Fund, zelf eens verwoed sportjager, door de confrontatie met het door hemzelf aangerichte lijden, plotseling zag wat iedereen kan zien die het jachtbedrijf kent, doch waarvoor juist de jagers de ogen schijnen te sluiten:

"Voor mijzelf kwam het 'uur der waarheid' door een wilde gans. Verschillende jagers uit de groep hadden erop geschoten, en hij was duidelijk geraakt. Hij kwam in glijvlucht neer in de zachte modder van de riviermond. De plaats waar hij landde, was een eiland midden in de rivier op een punt dat berucht was vanwege het drijfzand. We konden de vogel zien, maar er niet bij komen. Zijn poten waren gebroken, hij kon niet staan, maar hij hield zijn kop rechtop. Twee dagen lang bleef hij daar. Met welk recht had ik bijgedragen aan zijn lijden en aan het lijden van talloze andere vogels die ik verwond had tijdens twintig jaren jacht op waterwild?

Toch had ik al die jaren geweten dat een groot deel van mijn schoten geen voltreffers waren geweest, maar ook geen

missers. Op de een of andere manier had ik mijn geest verhard tegen die gedachte - mijn gevoel afgestompt - omwille van het ruwe primitieve plezier van de achtervolging, de romantiek van wind en regen, de bekwaamheid en kennis die nodig waren om het gedrag van de prooi te beoordelen, de invloeden van het getij en van de maan, het omgaan met de boten en het hanteren van het geweer. Dit, samen met het gezonde buitenleven en het element van sportieve wedijver met andere jagers scheen gedurende al die jaren de rechtvaardiging te zijn voor die massa van ineenkrimpende, gewonde vogels die langzaam en pijnlijk in mijn handen waren gestorven - totdat ik op die ene dag die wilde gans zag op die modderbank en niets dat leek te rechtvaardigen. Daarom verkocht ik mijn geweren." (Scott 1971:6)

In een interview met de Delftse Courant sprak de Haagse vogelkundige N.D. van Swelm, bestuurslid van onze stichting, over het subtiële onderscheid tussen het met opzet doden van een soortgenoot (dat onder mensen als "moord" bestempeld wordt en 20 jaar gevangenisstraf kan opleveren) en het met opzet doden van een niet-soortgenoot, dat met "sport" wordt aangeduid. Aangezien Van Swelm meent dat dit juridische onderscheid nog geen moreel onderscheid is, noemde hij ook het genoeglijk doodschieten van onschuldige vogels en zoogdieren "moord". Dat was tegen het zere been van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging, die Van Swelm voor de rechter daagde teneinde hem zijn beweringen te laten inslikken. Dit proces is door Van Swelm gewonnen. Overigens ben ik het met zijn uitlatingen niet eens: de jacht-om-het-genoegeen is geen moord, het is lustmoord.

Tot zover jagen-om-de-passie, om de kick van het achtervolgen en afmaken. Begrijp mij goed: ik heb hiermee niet elke vorm van jacht in de ban gedaan. Dat is stellig niet mijn bedoeling en in ieder geval ook zeker niet de gedachte die de Stichting Kritisch Faunabeheer wil uitdragen. Vormen van jacht die noodzakelijk en effectief zijn t.b.v. het beheren van onze fauna, zullen door de stichting geaccepteerd, ja zelfs toegelicht en gepropageerd worden: verantwoorde beheersmaatregelen, daar gaat het ons immers om! Wel rekenen wij het tot onze taak er nauwlettend op toe te zien of jacht die wordt uitgeoefend als beheersmaatregel, ook inderdaad deze naam verdient. Zodoende kom ik op vier punten, die in elk concreet geval onderzocht zullen moeten worden:

- 1) is regulering noodzakelijk?
- 2) zo ja, is jacht dan het aangewezen middel?
- 3) is de uitgeoefende jacht effectief?
- en
- 4) heeft de jacht geen averechtse gevolgen?

Is regulering noodzakelijk

Enige tijd geleden verschenen in de pers berichten over excessief hoge aantallen wilde zwijnen, berichten die kennelijk tot doel hadden het publiek voor te bereiden op de noodzaak van nachtelijke jachtpartijen en drijfjachten (wredere taferelen zijn nauwelijks denkbaar). Trouwens ook t.a.v. herten, reeën, konijnen, hazen, kraaien, ganzen, meerkotten enz. wordt bij voortduring gewezen op de te grote aantallen waarin deze soorten zouden voorkomen, aantallen waardoor ontoelaatbare schade toegebracht zou worden aan land-, tuin- en bosbouw. Nu zal schade niet altijd te vermijden zijn, doch het is de vraag of schade werkelijk een onaanvaardbaar hoog niveau bereikt. Daartoe is een betrouwbare inventarisatie noodzakelijk van de omvang, de aard en de oorzaken der schade. Veelal ontbreken hier de gegevens. Voor zover er wel getallen zijn, moet ik zeggen dat het meermalen behoorlijk meevalt. Het Jachtfonds keerde in de afgelopen jaren voor ganzenschade de volgende tegemoetkomingen uit:

f. 1200,- in 1966
f. 250,- in 1967
f. 8000,- in 1970
f. 7100,- in 1971,
en dat met zo'n tachtig à honderdduizend overwinterende ganzen in ons land!
In de jaren 1966 t/m 1971 werd ter vergoeding van reewildschade uitgekeerd resp. f. 6000,-, f. 1400,-, f. 4000,-, f. 5000,-, f. 7500,-, en f. 3500,-. Dat is gemiddeld nog geen kwartje per ree! (wildbeheer 1973:12/20)
Met betrekking tot de meerkoot heeft de Vogelwerkgroep Noordhollands Noorderkwartier (De Meerkoot z.j.:96) op grond van enquêtes onder agrariërs geconstateerd, dat slechts 15% "wel eens" meerkootenvraat meent te hebben, waarbij nog moet worden aangetekend dat meerkootenvraat gemakkelijk wordt verward met

vraat door o.a. het waterhoentje. "In veel, zo niet de meeste gevallen leidt vraat niet tot schade in de zin van financieel verlies tengevolge van oogstvermindering", zo concludeert men.

Zelfs al doen zich situaties voor waarin schade door dieren veroorzaakt wel problematische vormen gaat aannemen, dan nog is het de vraag of het noodzakelijk is dat de mens regulerende maatregelen neemt. De natuur reguleert immers zelf ook, en kan daarbij bogen op een miljoenen jaren lange ervaring. In theorie kan de toename van dieren gigantisch zijn: één paar roodborstjes kan per seizoen 10 jongen grootbrengen (twee broedsels met ieder vijf jongen) - toename van 2 naar 12 exx.; wanneer deze vogels het volgende seizoen allemaal tot broeden komen, neemt hun aantal toe van 12 naar 72 - ieder jaar stijgt de populatie-omvang met een factor zes. Als dit tien jaar zou doorgaan, zou de stand tien miljoen maal zo hoog geworden zijn als in het beginjaar! (Lack 1970:11). In de praktijk komt zo'n ongebreidelde toename echter gelukkig niet voor, noch bij roodborstjes, noch bij meerkoeten, noch bij reeën, noch bij wilde zwijnen: "Most wild animals fluctuate irregularly in numbers between limits that are extremely restricted compared with what their rates of increase would allow." (Lack 1970:1). De natuur zelf, en heus niet alleen in natuurreservaten, beschikt over diverse, zeer complexe, doch uiterst effectieve regulatiemechanismen. Elke diersoort wordt gereguleerd, en wel door de hoeveelheid voedsel, door zijn predatoren, door ziekten of door een combinatie van dergelijke factoren.

Het verdient dus aanbeveling biologen te laten onderzoeken, hoe de natuurlijke regulatiemechanismen zo effectief mogelijk benut kunnen worden. Het beschermen van natuurlijke predatoren zoals roofvogels, kraaiachtigen, meeuwen, dassen

en vossen (die momenteel zelfs nog geschoten mogen worden!) kan evenzeer een nuttige bijdrage betekenen aan een evenwichtiger faunabestand. In dit licht moet het voorstel van de bioloog H.E. v.d. Veen (1975) om de herinvoering op de Veluwe te overwegen van wolven en wisenten, zijnde sleutelfiguren in een natuurlijk ecosysteem, zeer serieus genomen worden. Op den duur zou de jacht op herten, reeën en wilde zwijnen de mens uit handen genomen kunnen worden! Uit de reacties op dit plan van de zijde van de Directie Faunabeheer en de Kon. Ned. Jagersvereniging zal blijken, of deze instellingen zich echt bekommeren om een natuurlijk faunabestand of dat zij in werkelijkheid slechts jagersbelangen nastreven.

Het staat natuurlijk buiten debat, dat wie klaagt over wildschade, doch tevens de natuurlijke regulatiesystemen frustreert door b.v. op grote schaal fazanten, zwijnen, herten en reeën bij te voederen, zonder meer van kwade wil getuigt: door bij te voederen wordt namelijk de normale wintersterfte opzettelijk teruggedrongen en daardoor de stand kunstmatig verhoogd.

Gesteld dat regulatie noodzakelijk is, is jacht dan het aangewezen middel

Indien natuurlijke regulatiemechanismen te kort schieten en de stand aanwijsbaar te hoog is, zal de mens misschien moeten ingrijpen. Wetenschappelijk onderzoek zal ons ook hier moeten leiden bij het nemen van de juiste beslissingen. Jacht is niet het enige middel dat wij hebben om de aantallen van dieren te beïnvloeden. Het wegnemen of schudden van eieren, het uitleggen van gif-eieren, het verjagen en weglokken van dieren zijn andere regulatiemiddelen die de mens te baat kan nemen. Het wegnemen of schudden der eieren werd in het verleden toegepast bij zilvermeeuwen wier toename men vreesde. Het deponeren van gif-eieren is vooral bedoeld om kraaien te treffen, doch is een dubieus middel. Ten eerste omdat kraaien uiterst nuttige predatoren zijn en zeer ten onrechte een kwade naam hebben, en ten tweede omdat het middel niet selectief werkt, aangezien ook andere dieren zich te goed doen aan de gif-eieren.

In een brochure die door de Engelse vogelbescherming is uitgegeven (Wildfowl and Agriculture 1975), wordt een methode aanbevolen om oogstschade door eenden, ganzen en zwanen tegen te gaan, die hieruit bestaat dat men in gebieden waar grote concentraties waterwild voorkomen, reservaten instelt die vanwege hun voedselrijkdom en de veilige beschutting veel vogels aantrekken. Wanneer in en rond deze reservaten de rust gehandhaafd wordt (geen jacht!), heeft men grote kans dat de vogels er ook blijven en afgehouden worden van de akkers en velden die in bedrijf zijn. Voor zover de vogels toch neerstrijken op plaatsen waar zij niet welkom zijn, kunnen zij ver-

jaagd worden door in de lucht te schieten, maar ook door vogelverschrikkers te plaatsen of door toepassing van ballons, wapperende of draaiende windvansen of automatische knalapparaten. Daarnaast kan - wat de Engelsen noemen - een adequate "farming strategy" de schade aanzienlijk inperken: gewassen waarvan men weet dat ze kwetsbaar zijn, worden bij voorkeur geteeld op voor vogels onaantrekkelijke percelen b.v. in de nabijheid van wegen of bebouwing of percelen die omgeven zijn met geboomte. In een dergelijke opzet kan men plaatselijk en tijdelijk grote invloed uitoefenen op de aantallen en het voorkomen van waterwild, zonder dat men de jacht hierbij behoeft. Nauwgezette studie van foerageergewoonten en voedselvoorkeuren van als schadelijk aangemerkte diersoorten kan ons suggesties aan de hand doen t.a.v. de te nemen maatregelen.

Gesteld dat jacht het aangewezen middel is, is jacht dan effectief

In de duinen rond Wassenaar, die beheerd worden door de Haagse Duinwaterleiding, wordt sinds jaar en dag op flinke schaal op konijnen gejaagd, waarbij als reden wordt aangevoerd de schade die de konijnen aan het duingebied zouden toebrengen. Tijdens de op 25 oktober 1975 gehouden Mijndel-dag verklaarde ir. Otten, functionaris bij de Haagse DWL, niets te weten omtrent de aantallen in het betrokken gebied levende konijnen, noch informatie te hebben over de aantallen afgeschoten dieren, noch over het effect van de jacht op de konijnenstand. Met andere woorden: onder het mom van noodzakelijke schadebestrijding en rationeel wildbeheer rotzooit men maar wat aan.

Helaas is dit kenmerkend voor het faunabeheer-in-het-algemeen in Nederland. Men schiet er danig op los, pretendeert dat men heel weloverwogen te werk gaat, doch op de vraag of het aantal van 36.000 geregistreerde jagers dat ons land telt en de wijze waarop de heren hun hobby uitvoeren, leidt tot een effectieve regulatie - wat toch de hamvraag is! - blijft men het antwoord schuldig. Officiële jachtstatistieken ontbreken.

Naar de effectiviteit van de jacht is nog verdacht weinig onderzoek gedaan, doch het opmerkelijke is, dat de onderzoeken die er zijn, de effectiviteit van de jacht bepaald niet aannemelijk maken. Ik wijs slechts op een onderzoek van Doude van Troostwijk (1964), die vond dat de jarenlange verbetering van de houtduif (zelfs premies werden uitgelooft) minder effect op de aantallen sorteerde dan weersomstandigheden en de voedselsituatie gedurende de winter. Ik wijs ook op de onderzoeken waaruit blijkt dat de jacht op kraaiachtigen ten eerste niet nodig is, aangezien er geen verband is tussen het aantal kraaiachtigen en de door hen

gepredeerde dieren (Baily & Batten, De Vries), ten tweede geen zin heeft aangezien veelal een surplus aanwezig is dat de opengevallen plaatsen weer opvult (Hensel & Cope, Stewart & Aldrich), en ten derde juist averechts werkt aangezien het vooral de jonge, onervaren vogels zijn die worden bemachtigd, terwijl juist deze dieren van betekenis hadden kunnen zijn voor de regulatie van de eigen soort, nl. door intra-specifieke nestroof (Wittenberg 1968)

Jacht met als doel de aantallen van een dierpopulatie welke zich in een optimaal milieu bevindt, aanzienlijk te verminderen, wordt door Braaksma (1969) een "oorlog zonder einde" genoemd. Zelfs al zou men erin slagen een plaatselijke populatie te reduceren, dan nog wordt dit resultaat teniet gedaan doordat dieren uit naburige, minder aantrekkelijke gebieden het vacuüm onmiddellijk opvullen. Waar de levensomstandigheden nu eenmaal gunstig zijn voor een bepaalde diersoort, wordt deze soort dan ook altijd aangetroffen. Tijdelijke eliminatie maakt het gebied voor soortgenoten alleen maar aantrekkelijker, omdat zij er minder concurrentie vinden. Dit noemt men wel de "sponswerking": hoe meer men leegknijpt, des te groter wordt de opnamecapaciteit.

Heeft jacht geen averechtse gevolgen

Over de gevolgen van jacht-uitoefening op langere termijn wordt merkwaardig weinig studie verricht. Toch hoort bij een verantwoord faunabeheer, dat men inzicht heeft in de gevolgen die de genomen maatregelen hebben. De ingewikkeldheid van het ecologisch netwerk maakt dat deze gevolgen kunnen optreden op momenten en op plaatsen waar men dit niet verwacht. Wetenschappelijk onderzoek is dus geboden!

Twee illustraties noem ik u van averechtse gevolgen van de jacht. Reichhof (1973) verrichtte

ecologisch onderzoek in het gebied van de Inn in Zuid-Duitsland. Op het Efflingerstuwmeer₂ (met een oppervlakte van ca. 7 km²) wordt in vijf wintermaanden circa 10 miljoen kilocalorieën door watervogels omgezet, wat overeenkomt met 350 ton organische stof. Aangezien door de voortschrijdende waterverontreiniging de vissen hun rol als vuilopruimers in verminderende mate vervullen, is de invloed van eenden en meerkoeten op de afbraak van afstervende bodemfauna en waterplanten van toenemend belang. Reichhof stelt vast dat de watervogels normaal 90% van het materiaal opnemen en verbruiken, doch dat deze omzetting bij bejaging van de watervogels slechts 10 tot 15% haalt. Een jachttuioefening waarbij enkele honderden eenden worden bemachtigd, lijkt de eendenstand niet nadelig te beïnvloeden, doch door de verstoring die de jacht teweeg brengt, verlaat een groot deel van het waterwild het gebied en gaat de ecologische functie van maar liefst 20.000 eenden teloor.

Een ander voorbeeld van onbedoelde gevolgen van de jacht is de lange-termijn invloed van de hagel waarmee geschoten wordt: bij elk geweerschot met hagelpatronen worden 200 loden kogels in de lucht geschoten, die merendeels weer neerkomen op de grond, in het water tussen het riet, in de modder. Ik zeg "merendeels", omdat behalve het dier dat het slachtoffer wordt van een voltreffer, vaak ook andere dieren aangeschoten worden en met één of meer hagelkorrels onder de leden een goed heenkomen zoeken; zo heeft men bij voorbeeld vastgesteld dat maar liefst 30% der Kleine Zwanen en 60% der Grauwe Ganzen het leven doorgaan met hagelkorrels in het lichaam. De hagelkorrels die weer terugvallen, beschouwt de jager als evenzovele gemiste kansen, en hij kijkt er niet meer naar om. Eenden en ganzen daarentegen zien de korrels aan voor zaad of grit, en eten ervan. Het lood komt terecht in de maag, wordt van

daar opgenomen in het weefsel en begint vervolgens zijn slopend werk: de vogel wordt loom en slap, de spieren verliezen hun kracht, het slachtoffer kan niet meer vliegen, verhongert of wordt vatbaar voor infectie. Het einde is altijd de dood - verborgen tussen het riet, onzichtbaar voor de mens, die er de oorzaak van is. Men schat dat in Noord-Amerika jaarlijks 2 à 3 miljoen watervogels sterven door loodvergiftiging. Van 1968 tot 1973 is onderzoek verricht in de Ouse Washes, een waterwild-reservaat in zuidoost-Engeland. Biologen hebben er berekend dat per jaar 4 à 6% van de populatie wilde Eenden, 5 à 8% der Pijlstaarten: en 1 à 3% der Winterlingen omkomt door loodvergiftiging. Alle drie de zwanensoorten in de Washes bleken ook aan loodvergiftiging te lijden. Alleen al in dit gebied is het lood verantwoordelijk voor de wrede dood van 400 tot 700 watervogels per jaar (Thomas 1975). Van faunabeheer is hier natuurlijk geen sprake meer: de jager heeft geen enkele invloed op het aantal of de soort der vogels die op deze wijze "gereguleerd" worden. Het toeval beslist, hetgeen een volstrekt onverantwoorde en dus onduurbare toestand is.

Stichting

Kritisch

Faunabeheer

In het voorafgaande heb ik een poging ondernomen u te laten zien wat ik versta onder een faunabeheer dat met recht en rede verantwoord kan worden genoemd. Ik concretiseerde mijn opvattingen voortdurend naar het jachtbedrijf toe. Dat betekent niet, dat de stichting Kritisch Faunabeheer zonder meer tegen de jacht is. Geenszins! De stichting Kritisch Faunabeheer stelt zich ten doel de manieren waarop particulieren en instellingen de natuur en in het bijzonder de fauna tegemoet treden, af te meten aan de maatstaven van morele en wetenschappelijke verantwoording. Nu reeds blijkt heel wat door de mand te vallen! Wij nemen ons voor om in de komende tijd het onderzoek op dit vlak te stimuleren en te coördineren, en informatie te verzamelen en door te geven.

De nadruk die ik in dit verhaal op de jacht gelegd heb, betekent ook niet, dat de stichting Kritisch Faunabeheer zich uitsluitend met de jacht als beheersmaatregel zal gaan bezighouden. Ook andere zaken, zoals bij voorbeeld het rapen van van kievitseieren, komen in aanmerking om kritisch getoetst te worden. De jacht wordt op dit moment door ons echter gezien als een wijd verbreid verschijnsel dat alle aandacht verdient. Niet alleen in het buitenland (de Italiaanse vogelmoord is ten hemel schreiend), doch ook in ons eigen landje, waarvan we weleens denken dat het allemaal koek en ei is met een keurige jachtwet, overheidstoezicht en Rien Poortvliet op de televisie,

zijn veel dingen die vraagtekens oproepen. Nederland telt zo'n dikke 35.000 geregistreerde jagers en misschien wel een even groot aantal niet-geregistreerde jagers. Tezamen vormen zij een leger, dat -misschien niet in alle gevallen even goed geoefend, maar in ieder geval wel tot de tanden toe bewapend met het modernste tuig- zich ongevraagd opwerpt als behoeder van onze fauna. Dat deze vorm van natuurbescherming nogal eens bedenkelijke kanten heeft, is hopelijk uit het voorafgaande duidelijk geworden, en zal de komende tijd door de stichting Kritisch Faunabeheer uitgebreid doorge- licht worden. Bij dat onderzoek willen we zeker ook betrekken de rol van de natuurbeschermings-organisaties (in Nederlandse natuurreservaten wordt gejaagd!), van vogelbeschermingsorganisaties (de Ned. Ver. tot Bescherming van Vogels keurt de jacht op goudplevieren niet af en de Waddenvereniging hekelt wel Duitse jagers, doch zwijgt over de schade die Nederlandse jagers het Waddengebied toebrengen!) en overheidsinstellingen (de Dienst Faunabeheer publiceerde tot voor kort al haar mededelingen in een jagerstijdschrift!).

Wij zijn ons ervan bewust, dat onderzoek achter de coulissen van natuurbeschermend Nederland ons niet in dank zal worden af- genomen. Door het opnemen van het predikaat "kritisch" in onze naam zijn wij echter wel ver- plicht ons niet aan gevestigde belangen te storen. Wij menen, dat alleen morele en wetenschap- pelijke maatstaven dienen te fungeren als kritische toets- stenen voor opvattingen over verantwoord faunabeheer.

'Kritisch' omsluit óók zelfkri-

tiek. Dat wil zeggen dat alles wat ik zoëven gezegd heb, niet moet worden opgevat als voor- eens en voor altijd vaststaand. Wij zullen de discussie en het onderzoek niet schuwen. Steeds

zullen we bereid blijven onze opvattingen over faunabeheer te corrigeren. Mits verantwoord!

Hugh P. Gallacher

Verwijzingen

- Baily, R.S., 1967, An index of bird population changes on farmland, Bird Study 14: 195-209.
 Baily, R.S., 1968, An index of bird population changes in woodland, Bird Study 15: 171-180.
 Baily, E.S. & L.A. Batten, 1968, Bird population changes on farmland, for the years 1966-67, Bird Study 15: 181-183.
 Batten, L.A., 1969, Bird population changes on farmland and in wood- land for the years 1967-1968, Bird Study 16: 163-168.
 Batten, L.A., 1971, Bird population changes on farmland and in wood- land for the years 1968-69, Bird Study 18: 1-8.
 Batten, L.A., 1971, Bird population changes for the years 1969-70, Bird Study, 18: 213-221.
 Batten, L.A., 1972, Bird population changes for the years 1970-71, Bird Study 19: 241-248.
 Braaksma, S., 1969, Mogen wij een nuttig effect verwachten van de bestrijding van schadelijk geachte diersoorten?, Ned. Jager 74: 94-95.
 Doude van Troostwijk, W.J., 1964, Some aspects of the Woodpigeon population in the Netherlands, Ardea 52: 15-29.
 Hensely, M.M. & J.B. Cope, 1951, Further data on removal and repopulation of the breeding birds in a spruce-fir forest community, Auk 68: 483-493.
 Lack, D., 1970, The natural regulation of animal numbers, Oxford.
 Mackenzie, J.S. 1929, A manual of ethics, London.
 Meerkot, De, Z.J., uitg. Vogelwerkgroep Noordhollands Noorderkwartier.
 Van Peursen, C., 1969, Wetenschappen en werkelijkheid, Kampen.
 Reichhof, J., 1973, Begründung einer ökologischen Strategie der Jagd auf Ente (Anatidae), Auz. Orn. Ges. Bayern 12: 237-247.
 Scott, P., 1971, I have sold my guns, Nature in Focus 10: 5-7.
 Stewart, R.E. & J.W. Aldrich, 1951, Removal and repopulation of breeding birds in a spruce forest community, Auk 68: 471-482.
 Thomas, G., 1975, When the hunter has gone, Birds no. 6, pp. 14-15.
 Veen, H.E.v.d., 1975, De Veluwe natuurlijk? Arnhem.
 Vries, D.M.de, 1972, Veranderingen in de vogelstand van graslandge- bieden gedurende 20 jaren, Landb.k. Tijds. 54: 15-24.
 Wildbeheer in Ned., Het, 1973, broch. uitg. Min.v. Landb. & Viss., Den Haag
 Wildfowl and Agriculture, 1975, broch. uitg. Royal Society for the Protection of Birds.
 Wittenberg, J. 1968, Freilanduntersuchungen zu Brutbiologie und Verhalten der Rabenkrähe (Corvus c. corone) Zool. Jb. Syst. 95: 16-146.

Boekbespreking

TIKKER KHAN door Bamber Gascoigne, met illustraties van Pauline Martin; vertaling Cees Nooteboom; uitg. Erven Thomas Rap, Amsterdam. Prijs: f. 15,-.

Fazantekukens groeien 's zomers op in bio-industriële sfeer, met ingekorte snavels en zo. In september worden ze in grote getale in bos en duin gedeponeerd en vanaf dat moment dagelijks op vaste tijden gevoerd door de jachtopziener (HIJ DIE ONS VOEDERT). Later, in de herfst en winter volgen de grote jachtpartijen - dan komt: HIJ DIE ONS AFSCHIET. -Vóór zo'n festijn begint, komt HIJ DIE ONS VOEDERT nog even langs zodat de bepluimden niet al te snel zijn als de slachtpartij losbreekt. Velen hebben zich al verdiept in het waarom van de fazanten-massamoord. Zelf heb ik me vaak afgevraagd waarin het sportieve element nu toch wel zat als ik in de Wassenaarse duinen, op een trieste novemberdag, onze Prins

en zijn vrienden aan het werk zag. Dat niet alleen wij, maar ook de schietschijven al eeuwenlang naar de zin van dit alles gezocht hebben, staat geschreven in Tikker Khan of DE WAARHEID OMTRENT DE MENS. Met leuke tekeningen omlijst wordt een beeld geschetst van de vier godsdiensten der fazanten t.w. Het geloof in de Pauwwording, De Lekkers, De Zonnezoekers en de Jongeren van de Jachtopziener. Maar, zoals dat wel meer met godsdiensten gaat, zekerheid geven ze je niet. ZEKERHEID werd pas gegeven door de profeet Tikker Khan, de fazant die met de mens liep. Tikker Khan, een uitmuntend vertaald sprookje, dat u van harte wordt aanbevolen.

N.v.S.

„Minister hoort alleen de jagers”

Vogelvrienden ontketenen actie tegen vogeljacht

A.D. 25/11/75
Jager schoot te veel reeën

Van onze correspondent GROENLO. — Een bestuurslid van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging is gisteren door de kantonrechter in Groenlo veroordeeld tot 500 gulden boete en één jaar niet meer jagen. De jager, F. M. H. C. uit Winterswijk, had in de buurt van zijn woonplaats meer reeën afgeschoten dan waarvoor hij vergunning had gekregen.

uit Alkmaarder Courant 24-12-'75

Spreeuwenjacht in Langedijk

JAGERS SCHOTEN OOK BESCHERMDE VOGELS

ALKMAAR — Drie jagers, die op 11 juli door de kantonrechter van rechtsvervolg waren ontslagen doch tegen welk vonnis de officier van justitie hoger beroep had ingesteld, stonden gistermiddag terecht omdat ze in februari jl. in de gemeente Langedijk een aantal beschermde vogels n.l. koperwieken door gewoerschoten hadden gedood.

Scholier Cornelis Smij (18) uit Noord-Scharwoude had de schutters gewaarschuwd.

Werkgroepen in brief aan Kamer:

'Jacht niet gunstig voor de vogelstand'

Van een onzer verslaggevers

SCHOORL — In een brief aan de Tweede Kamer noemen vogelwerkgroepen en vogelwachten het onjuist de jacht als gunstig te beoordelen voor de vogelstand. In tien stellingen, opgesteld door Noordhollandse vogelwerkgroepen, achttien landelijke groepen en drie vogelverenigingen wet bepleit dan de reg

Wasserwildjagd in Holland

In Wasserwildrevier Gattich vom IJsselmeer. Wildenten, Löffelenten, Krickenten, Bekassinen usw., keine Hüttenjagd. Für Einzelpersonen oder kleine Gruppen, Mindestteilnahme 3 Personen, Kosten 100,- DM p. P. u. p. Tag. Auskunft und Reservierung: Deventer Holland, Ruf 003

Omdat ijsbaan open bleef Zwanen in wak doodgeschoten

Drachten — Schaatsliefhebbers hebben in het Friese Oudega bij Drachten twee zwanen doodgeschoten, die een wak in een ijsbaan openhielden.

Een van de mannen — de 45-jarige L. K. — is bestuurslid van de plaatselijke ijsvereniging. Hij was zo teleurgesteld over het openblijven van een stukje ijsbaan, dat hij de 25-jarige H. W. te hulp riep, die een jachtakte en een buks bezat. De politie heeft proces-verbaal opgemaakt en de buks in beslag genomen.

Het Parool 3-2-'76

Vossenjacht veroordeeld

LONDEN, dinsdag (AP). — Voor het eerst in haar 151-jarig bestaan heeft de Britse dierenbescherming haar veroordeling uitgesproken over de vossenjacht. Ook is voor het eerst de jacht op vogels veroordeeld. Met name de vossenjacht is een populair tijdverdrijf voor de hogere standen in Engeland.

uit Noord-hollandse Dagblad 11-7-'75

Noordhollanders tot Tweede Kamer:

Nieuwe jachtwet biedt weinig vogelbescherming

ALKMAAR — Vogelbeschermers hebben zich tot de leden van de Tweede Kamer gewend met een open brief waarin zij de vrees uitspreken dat de nieuwe jachtwet onvoldoende 'bescherming' biedt aan de vogels.

mers het onjuist te vinden dat in de jachtraad slechts één vertegenwoordiger zit die de belangen van de vogels behartigt en dat is de Nederlandse Vereniging ter Bescherming van Vogels. Deze vereniging vertegenwoordigt niet alle georganiseerde vogelbeschermers, terwijl het Contactorgaan voor Vogelstudie, waarin vrijwel alle vogelwachten en vogelwerk-

Feyenoord op jacht

Feyenoord ontspande zich gisteren in de bossen nabij Weert op uitnodiging van de voetbalclub Wilhelmina. V.l.n.r. Van Hanegem, de Jong, de Wilhelmina-voorzitter en Eddy Treytel.

uit Alkmaarder Courant 27-11-'74

Faunabeheer:

Veel jagers missen goede mentaliteit

uit Alkmaarder Courant 23-7-'75

Vijf jaar uit het leven van een jager.

Een belangrijk vertegenwoordiger van het Nederlandse jagersgilde kwam eind 1970 in het middelpunt van de belangstelling te staan, toen een aantal Langedijkers een klacht indiende bij de plaatselijke politie. Enkele dagen tevoren was door hem gejaagd in de bebouwde kom en wel op tafel-, kuif- en wilde eenden. Ook was door hem geschoten op het recreatiemeertje in de gemeente Noordscharwoude.

Op 17 februari 1971 kwam de zaak voor het Alkmaarse kantongerecht; de rechter veroordeelde de 57-jarige jager tot een boete van f. 40,- voor het jagen in de bebouwde kom en van tweemaal f. 25,- voorwaardelijk voor het jagen aan de vogelplas in het Schoutenbos.

Daar de jager de lage onvoorwaardelijke, evenals de voorwaardelijke boete een milde straf vond, legde hij deze in zijn voordeel uit en begon stoutmoedig aan zijn tweede karwei.

Als voorzitter van de jagerscombinatie "Het Geestmerambacht" had hij van de tuinders in dit gebied de jacht gepacht voor f. 0,05 per ha. De voorwaarde tot deze overeenkomst was echter dat orde op zaken gesteld moest worden met een voor dit gebied "zeer schadelijke" vogel, de meerkoet. De tuinders waren dankbaar dat de jagers hen steeds ter wille zouden zijn zonder hen voor deze hulp ooit iets in rekening te brengen.

In zijn functie van voorzitter nodigde de jager zijn vrienden, verspreid over het gehele land, uit om op 27 februari 1971, één dag voordat zijn door Faunabeheer verstrekte vergunning (art. 53 van de Jachtwet) afliep, een ochtend op meerkoeten te komen schieten. Dit was een mooie kans voor de grofwildjagers om het buiten het jachtseizoen eens op waterwild te proberen. De jager was er kennelijk niet van op de hoogte, dat zijn actie geen enkel doeltreffend resultaat kon opleveren, omdat na de jacht de lege plaatsen toch weer zouden worden ingenomen door andere vogels (sponswerking). Ruim 200 gasten accepteerden de uitnodiging en legden die dag in korte tijd 2500 meerkoeten neer. Een groot aantal dieren bleef halfgeraakt in het riet en op het water achter. Vele duizenden patronen dobberden op het in de polder gelegen meertje.

In januari 1972 en 1973 organiseerde de jager soortgelijke drijfjachten met motorboten, die door de tuinders ter beschikking

waren gesteld.

De jager motiveerde zijn daden na de jacht op 12 januari als volgt:

"We proberen te doden, laten de dieren niet gewond achter, 's Middags zijn we nog het Geestmerambacht ingegaan en al wat niet dood was, hebben we dood gemaakt(...). Ja, wat denkt u dat ik met die koeten moet doen? Ze een voor een oprapen? Ik geef toe dat we ook voor de sport jagen, het is voor ons een natuurbehoefte(...) Het is wel wild, maar het smaakt niet. De eksters, kraaien, noem maar op en de meeuwen vreten ze wel op. Er waren er zo'n dikke duizend gedood. Ja, wat wilt u, u moet niet vragen wat zo'n jacht ons kost, er zijn duizenden patronen verschoten."

Een aantal collega-jagers, die niet bij de jachtpartijen betrokken waren geweest, diende, bang voor de negatieve publiciteit die hun sport in diskrediet zou kunnen brengen, een officiële klacht over de jager in bij het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging. Zij wilden de klacht behandeld zien bij de Eerste Raad der Jagers. Maar de gedragingen van de jager bereikten het instituut van de zware mannen niet. De voorzitter van de vereniging vond het maar beter de hele zaak in de doofpot te stoppen. Op een vergadering, waar de jager zijn natuurbeheer kon motiveren, in bijzijn van de vertegenwoordiger van Faunabeheer, de directeur van Vogelbescherming, de voorzitter van de Kon. Nederlandse Jagersvereniging en één collega-jager, die de zaak aanhangig had gemaakt, werd overeengekomen dat men begrip moest hebben voor elkaars standpunten. Dus zand erover! Ook de minister van Landbouw vond dat deze zaak nu

voldoende geregeld was. Voldaan ging de schietgrage jager verder...

Begin 1972 begon de Vogelwerkgroep Noordhollands Noorderkwartier een onderzoek naar de biologie van de meerkoet. Ook de jacht op deze vogel werd bekeken. Na een jachtpartij werden de magen van een aantal geschoten meerkoeten onderzocht. Hieruit bleek dat de schade aan tuinbouwprodukten erg meeviel. Mei 1974 publiceerde de vogelwerkgroep de resultaten van het onderzoek naar de meerkoet. De jager deed al het mogelijke om, voordat het boekje werd uitgegeven, de tekst van "de Meerkoet" te pakken te krijgen. Jan en alleman belde hij af om inlichtingen waar hij de tekst van het boekje kon inzien. Hij gaf zich zelfs uit voor journalist de Vries. Uiteindelijk lukte het hem bij de drukker onder valse voorwendsels drie, nog niet gedrukte, exemplaren te bemachtigen en verdween hij ermee.

Begin februari 1975 vonden wandelaars en jeugdige vogelliefhebbers honderden dode spreeuwen en een aantal koperwieken in het Schoutenbos in de Noordscharwouder polder. Ook zagen zij in het bosje en in de rondom liggende weilanden nog veel vogels die vleugellam of half verminkt door jagers waren achtergelaten. Er werd door de rijkspolitie en een controleur Vogelwet een onderzoek ingesteld, waarbij aan het licht kwam dat het bosje, waar tussen 4 en 7 februari tegen zonsopgang op spreeuwen was geschoten, eigendom was van "onze" jager. Samen met zijn zoon en twee bevriende jagers uit de omgeving was hij gaan schieten op de grote aantallen spreeuwen die aan zijn bosje de voorkeur hadden gegeven om te gaan slapen en daarmee de bomen bevuilden. In een uitvoerig proces-verbaal werden de getuigen en de vier verdachten door de politie ondervraagd. De vier

jeugdige vogelaars die getuige waren geweest van de schietpartij hadden de jagers erop gewezen dat er tussen de spreeuwen ook beschermde vogels zaten. Gedurende de vierdaagse jacht werden ongeveer 500 spreeuwen en 55 beschermde koperwieken geschoten. De jongens, die tijdens een van de jachtpartijen aangeschoten koperwieken in een kuiltje hadden gedaan om ze te kunnen verzorgen, kregen een grote desillusie te verwerken, toen de jager een einde aan het leven van de vogels maakte door ze met de voet dood te trappen.

Op vrijdag 11 juli moest de jager samen met zijn medejagers verantwoording afleggen voor de kantonrechter. De officier eiste een boete van f. 100,- voor de jager en f. 75,- voor de anderen. (De maximumboete is f. 300,-) De kantonrechter sprak hen echter vrij, omdat hij niet be- wezen achtte dat de zich tussen de spreeuwen bevindende koperwieken met opzet waren gedood. Groot was de verontwaardiging van de in de rechtszaal aanwezige natuurbeschermers. De officier tekende na de rechtszaak appèl

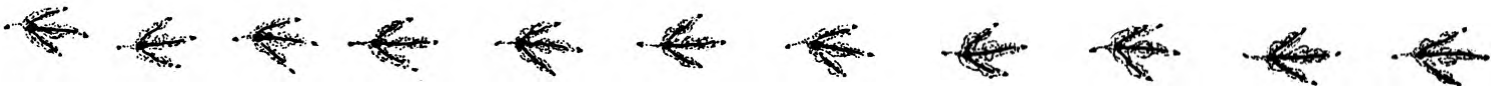
aan, daar hij overtreding van art. 5 van de Vogelwet wel be- wezen achtte.

Twee dagen vóór Kerstmis 1975 werd de zaak in hoger beroep be- handeld voor de arrondissements- rechtbank te Alkmaar. Voordat de zaak plaats vond, mocht de jager een kwartier lang zijn spreeuwen- film aan de rechters vertonen. (Dit werd hem eveneens toege- staan tijdens de zitting van het kantongerecht in juli). Toen de jager tijdens de zitting ver- klaarde nooit op beschermde vo- gels te jagen, herinnerde de president van de rechtbank hem er aan dat er enige jaren geleden ook al het een en ander had plaats gevonden. Na de opmerking van de jager: "ik heb de vogels die de jongens in het kuiltje hebben gedaan uit hun lijden wil- len verlossen", merkte de rechter op, dat die vogels daar waar- schijnlijk wel anders over ge- dacht zouden hebben. De officier stelde dat er in ver- boden tijd, na zonsondergang, was geschoten en dat de jager en zijn medejagers op de hoogte hadden kunnen zijn van het feit dat zich tussen de spreeuwen ook koperwieken bevonden; verdachte heeft als jager een reputatie

opgebouwd. Hij eiste ditmaal een boete van f. 200,- en 3 maanden ontzegging van het recht te mogen jagen. (De maximumstraf is 5 jaar ontzegging.) Tegen zijn metgezellen luidde de eis f. 100,- boete.

Op 6 januari 1976 bevestigde de rechter zonder enige vorm van motivering in de rechtszaal de uitspraak van het kantongerecht van 11 juli 1975.

Jan Kattens

Jagen is de verachtelijkste vorm van slachten. Daarbij vergeleken zijn alle andere nuttig en eervol, omdat die in veel meer ongeschonden laten en alleen uit noodzaak de dieren doden, terwijl een jager bij het vermoorden en verminken van arme kleine schepsels niets dan genot zoekt.

Thomas Moore 1515

stichting kritisch faunabeheer

correspondentie adres:
postbus 76
's-graveland

penningmeester stichting
kritisch faunabeheer
postgiro 35 22 188
's-gravenhage.

's-Graveland, 10 januari 1976

Aan het Ministerie van C.R.M.
t.a.v. De Staatssecretaris de heer W.Meijer.
Van Steenvoordelaan 370
Rijswijk (Z.H.)
=====

Betreft het rapen van Kievitseieren.

Geachte heer Meijer,

Verleden jaar hebt U besloten de periode, waarin Kievitseieren mochten worden geraapt, te beknotten en de sluitingsdatum voor het gehele land gelijk te stellen. Dit heeft ons verheugd.

Vanuit de pers is ons gebleken dat er door Friese eierrapers pogingen worden gedaan om de raaptijd voor Friesland verlengd te krijgen. Als tot een dergelijke verlenging zou worden overgegaan dan kan opnieuw de situatie van voor 1975 ontstaan. Vele Friezen komen eerst naar de Flevopolders en Noord-Holland om er (wagens met eierrekken vol) Kievitseieren te verzamelen. Is de raaptijd buiten Friesland gesloten dan gaat men over tot het exploiteren van de eigen provincie.

Het feit dat de Nederlander, wat betreft het rapen van Kievitseieren, meer mag dan de bewoners van de buurlanden is vreemd en verzwakt de positie van de Nederlandse onderhandelingsfunctionarissen die sterkere Europese vogelwetten nastreven.

Het meest ernstige vinden wij echter dat er eieren gezocht mogen worden van een vogelsoort die geleidelijk aan steeds meer achteruit gaat. Als één van de belangrijkste oorzaken noemen wij de exponentiële verkleining van het broedareaal in Nederland. Het argument dat van de vroeggelegde eieren niets terecht komt achten wij niet bewezen. Vele onderzoeken bij andere vogelsoorten wijzen er op dat uit legsele die vroeg worden geproduceerd de meeste jongen vliegvlug worden. Zelfs als het tegendeel waar zou zijn: Het rapen van eieren op zich beschouwen wij als een didactisch en pedagogisch verwarpende bezigheid. Velen in onze samenleving zullen geen onderscheid kunnen maken tussen "Het rapen van Kievitseieren" en "Het rapen van eieren".

Wij hopen dat U:

- a. Niet zult zwichten onder de druk van de Friese Kievitseierenrapers.
- b. Het rapen van Kievitseieren, zo spoedig mogelijk, voor geheel Nederland zult verbieden.

Wij zijn van mening dat vele natuurbeschermingsorganisaties het volkomen met ons eens zullen zijn. Om ons hierin zekerheid te verschaffen hebben wij besloten tot het voeren van een enquête onder alle vogelwerkgroepen, vogelwachten en landelijke natuurbeschermingsorganisaties.

Graag zouden wij willen deelnemen aan Uw besprekingen betreffende het Kievitseierenrapen om ook onze argumenten naar voren te kunnen brengen.

Hoogachtend,

M.A. Boeve-Bant

Mevr. M.A.Boeve-Bant. secr.

Dwergbever

de engerd van

Westerterp

Met de gewone bruine rat heeft de muskusrat niet veel meer gemeen dan dat het een knaagdier is. Daarom zou men de muskusrat, die ten onrechte ook vaak bisamrat wordt genoemd, beter een andere naam kunnen geven. Ik stel voor om hem de dwergbever te noemen, een naam die in Duitsland soms wel gebruikt is voor dit dier. Met de bever heeft dit knaagdier namelijk veel meer gemeen dan met de rat.

De muskusrat, dat wil zeggen de dwergbever, is een planteneter die ook gek is op zoetwatermossels en die bij voorkeur in moerassen leeft. In de zomer woont hij in vanuit het water in de oevers uitgegraven gangenstelsels en in de winter bouwt hij evenals de bever een burcht van takken en planten. De dwergbever en de bever hebben beide een platte staart; het verschil is alleen dat de beverstaart horizontaal is afgeplat terwijl de dwergbeverstaart verticaal is afgeplat. Beide gebruiken ze de staart voor voortbeweging en als roer.

De bever en de dwergbever hebben nog meer met elkaar gemeen. Beide zijn vanwege hun bont in miljoenen -aantallen gevangen. Daardoor is de bever bijna uitgestorven, de dwergbever echter volstrekt niet, een detail dat te denken geeft. Van de bever werd altijd gezegd dat hij ontzettend schadelijk is, voornamelijk vanwege de aanleg van de beverdammen, totdat men ontdekte dat die beverdammen juist een zeer nuttige, de waterstand regulerende functie hadden. Van de dwergbever wordt nog altijd gezegd dat hij schadelijk is.

Vlak voor het op vakantie gaan van het parlement werden twee dode dwergbevers aan Minister Westerterp aangeboden. Dit bewindslid omschreef, meen ik, deze kostelijke, prachtige dieren als "engerds". Waarom engerds? Omdat ze gangenstelsels aanleggen in dijken, onder wegen, in spoordijken. Zo op het oog een uiterst gevaarlijke zaak. Het water kan daardoor binnendringen in de dijken, holt de hollen uit en ondermijnt de dijk waarna dijkkal of dijkbreuk volgt.

Ik ontken niet dat dwergbevers ingewikkelde gangenstelsels aanleggen in dijken, ik wil ook graag toegeven dat dat een potentieel gevaar oplevert. Maar toch zou ik graag wat kritische kanttekeningen plaatsen bij dit gevaar. Om te beginnen de volgende, simpele vaststelling. Als dwergbevers ingewikkelde gangenstelsels aanleggen in dijken etc., doen ze dat niet om daarmee de dijk te ondermijnen maar om voor henzelf en hun 2- tot 4-maal per jaar geworpen 6 tot 12 jongen, een onderkomen te creëren. Ze hebben er zelf geen enkel belang bij dat de dijk boven hun hoofd inzakt of dat hun gangenstelsels worden weggespoeld. Alleen al daarom is het zo onwaarschijnlijk dat hun gegraaf altijd zal leiden tot dijkbreuk en spoorwegverzakking.

In dijklichamen die voorzien zijn van basaltblokken graaft de dwergbever al helemaal niet, dus onze belangrijkste waterkeringen worden zeker niet aangetast. Maar al sinds de vangst van de eerste dwergbevers in Nederland wordt over niets anders meer gepraat dan over verschrikkelijke overstromingen als gevolg van het

oprukken van dit knaagdier. In 1941 is één dwergbever gevangen; in 1974 zijn er ruim 50.000 buitgemaakt. Als het waar is dat deze knaagdieren dijkbreuk etc. veroorzaken, moet er sinds 1941 een toemend aantal dijkbreuken te constateren zijn geweest. Maar het gekke is dat ik nog nooit heb gehoord van één concreet geval van dijkbreuk of verzakking van weg of spoorweg waar de dwergbever verantwoordelijk voor zou zijn. Als iemand die dit leest wel een geval weet, laat hij of zij dan haastig de pen grijpen. Het is waar, Max Hoffman somt in zijn boek "Die Bisamratte" een heel aantal spoorwegverzakkingen en dijkbreuken op die het gevolg zouden zijn van de aanwezigheid van dwergbevers. Maar uit zijn sombere opsomming krijg ik wel de indruk dat het meestentijds dijken betreft die bepaald niet van grote betekenis waren als waterkering. Ook uit andere literatuur over de dwergbever heb ik verrassend weinig gegevens over dijkbreuken kunnen opdiepen.

Misschien is de dwergbever lang niet zo gevaarlijk als men algemeen denkt. Laten we het in ieder geval hopen, want het bestrijden van dit dier is onbegonnen werk. O, ja? Maar de 23 rijksrattenvangers en de premiejagers hebben vorig jaar ruim 50.000 dwergbevers gevangen! Ja, in de Verenigde Staten werden in 1914 al 10 miljoen dwergbevers gevangen maar van een vermindering van het bestand is nog nooit iets te bespeuren geweest. Als men bovendien bedenkt dat de dwergbever, omdat hij zo lekker smaakt, tientallen natuurlijke vijanden heeft (waaronder de vos, bunzing, nerts, lynx,

havik, oehoe, marter, wezel, bosuil) lijkt het niet erg waarschijnlijk dat de dwergbever gemakkelijk uit te roeien is. In 1930 was in de Verenigde Staten op elke tien dwergbevers één nerts. Maar de dwergbevers verdwenen niet. In Nederland werden vorig jaar 53-690 dwergbevers gevangen. Hoeveel er in totaal zijn weten we niet, maar er waren in ieder geval 23 rijksrattenvangers. Verhouding tussen rijksrattenvangers dus zeker groter dan 1 op 2000. Dat steekt af tegen één op tien! Goed: misschien vangt één rattenvanger per jaar heel wat meer dan een nerts, maar behalve nertsen waren en zijn er in die Verenigde Staten nog tenminste tien andere veel voorkomende dieren die ook op de dwergbevers jagen.

In Nederland zijn de dieren die het dwergbeverbestand het best onder controle zouden kunnen houden (bunzing, otter, vos) altijd meedogenloos gejaagd en afgemaakt. Haast U, minister Westerterp! Nee, niet met nog eens tien rijksrattenvangers - een druppel op een gloeiende plaat - maar met intensieve bescherming van de

bunzing. Zorgt U bovendien ervoor dat de bunzing op de meest bedreigde plaatsen wordt uitgezet, en zich daar ongestoord kan vermenigvuldigen. Dat dier is een goede rijksrattenvanger!

Maar zelfs met de bunzing zal het moeilijk zijn. In 1900 waren er noch in Europa noch in Azië dwergbevers. Driekwart eeuw later zijn er van Noord-Finland tot in Noord-China en van West-Nederland tot in Oost-Siberië overal dwergbevers. Hoe dat komt is een verhaal apart (en ligt niet alleen aan de import van dwergbevers in 1906 in Tsjecho-Slowakije) maar dat het zo gekomen is maakt dat ik uitermate skeptisch sta tegenover de pogingen om de opmars van dit dier te stuiten. Bovendien moet men erbij bedenken dat er veel meer manlijke dwergbevers gevangen worden dan vrouwlijke. Met andere woorden: omdat één mannetje vele tientallen vrouwtjes kan bevruchten, is de bestrijding niet erg effectief. Wat doet het er toe als er 99 mannetjes gevangen worden? Als er maar één mannetje overblijft om 100 vrouwtjes te bevruchten is

niet alleen het voortbestaan van de soort verzekerd, maar kan er bovendien nauwelijks gesproken worden van een afname van het bestand. Dat betekent overigens niet dat ik bezwaar maak tegen het werk van de rijksrattenvangers. Integendeel: zulke onstuitbaar oprukkende dieren als de dwergbever moeten wel worden bestreden omdat ze het natuurlijk evenwicht verstoren. Maar het betekent wel dat ik op zijn minst skeptisch sta tegenover de veronderstelde effectiviteit van de bestrijding.

Maarten 't Hart

dwergbever

Ransuil boomvalk en torenvalk plegen in oude kraaien-
nesten te broeden.

Jagers plegen door kraaiennesten te schieten.

De Wilde Kat (*Felis catus*) is
in onze streken een zeldzame
verschijning. In Nederland is
hij geheel uitgestorven. In

grote delen van Europa is hij
vrijwel uitgestorven.

Voor de jager weer een
concurrent minder.

Zelfs in België zijn pijlstaart,
slobeend, tafeleend, kuifeend,
toppereend, krakeend, bokje en
bonte kraai beschermd. In Neder-
land niet.

Het begin

Winter

De oogst is binnen. Hier en daar staan nog wat boerenkolen en spruitkolen; verder zijn de akkers kaal, en verlaten.

Zaterdagmorgen

Het landschap is bedekt met een dun laagje rijp; de zon staat als een rode bal aan de oostelijke horizon. Een vredig landschap. Op de oever van een klein meertje zitten een aantal meerkoeten bijeen; deels suffend, deels op zoek naar een niet al te sterk berijpte grasspriet. Aan de westelijke horizon naderen zeven motorbootjes. Het gepruttel zwelt snel aan. De meerkoeten zoeken aarzeland het water op. De bootjes zetten koers in de richting van de zwarte vogels met de witte bles. Een deel van de koeten verheft zich half vliegend half lopend uit het water en rept zich naar de brede rietkraag. Net op tijd! Een hevig geknal barst los. De andere koeten kunnen de rietkraag niet meer bereiken: hun weg is door enkele, in groene kleding gestoken heren met schietijzers afgesneden. Ze proberen nog weg te komen door het hoger te zoeken, tevergeefs: als stenen....

Anderhalf uur later

De zon priemt door een lichte mist, die verzadigd is met kruiddamp. De bootjes verdwijnen pruttelend naar het westen. Op het water drijven honderden lege hulzen en wat dode koeten. In de rietkraag trachten enkele aangeschoten dieren zich te verschuilen. Op een akker rent een apporteerhond achter een nog kwieke, doch vleugellamme vogel.

Nog eens anderhalf uur later

In het dorpscafé heerst een gezellige drukte. Het ruikt er naar soep en je adem wordt er afgesneden door de sigarerook. "Waarom was dat?" Niet begrijpend wordt je aangestaard: "Je ne parle pas hollandais." Een kordaat mannetje komt het uitleggen: "Schade meneer. Ze vreten al onze gewassen op: aardappelen, witlof, andijvie, lelies, aardbeien..." "Maar die staan nu toch niet op het land?" "Dat niet, maar ze stonden er wel!" "Maar toen waren deze koeten niet hier."

"Welles, dezelfde koeten vreten hier zomers en 's winters alles op."

Een maand later

De kinderen wensen pappie welterusten. Rond de tafel zitten een aantal mensen te praten over meerkoeten, jacht en schade. Ze besluiten uit te zoeken hoe het mogelijk is dat er in de gesloten tijd - met vergunning van de overheid - op vogels wordt gejaagd. En dat vanwege het feit dat dit gevleugelde gedierte iets gedaan zou hebben wat ze niet gedaan kunnen hebben. De strijd voor een goede zaak is begonnen.

Jaren later

Van de persen rolt een boekje over meerkoeten. Het resultaat van vele jaren intensief onderzoek.

En verder

Een belangrijk vogelbeschermers laat zich negatief over de meer-

koetenstudie uit. De Jachtraad veegt het boekje daarom van tafel. De Minister denkt dat het daarom ook niet zo'n vaart loopt. Hij gelast een onderzoek. Een bioloog van het Rijksinstituut voor Natuurbeheer doet een literatuurstudie over de meerkoet en schrijft een vertrouwelijk rapport. In dit rapport worden enkele minder belangrijke punten uit het meerkoetenboek aangehaald. Over de wezenlijke zaken, waar het meerkoetenboek eigenlijk voor was geschreven, wordt gezwegen. Het rapport van de bioloog wordt aan alle ambtenaren die met meerkoeten (schade en jacht) te maken hebben, toegezonden...

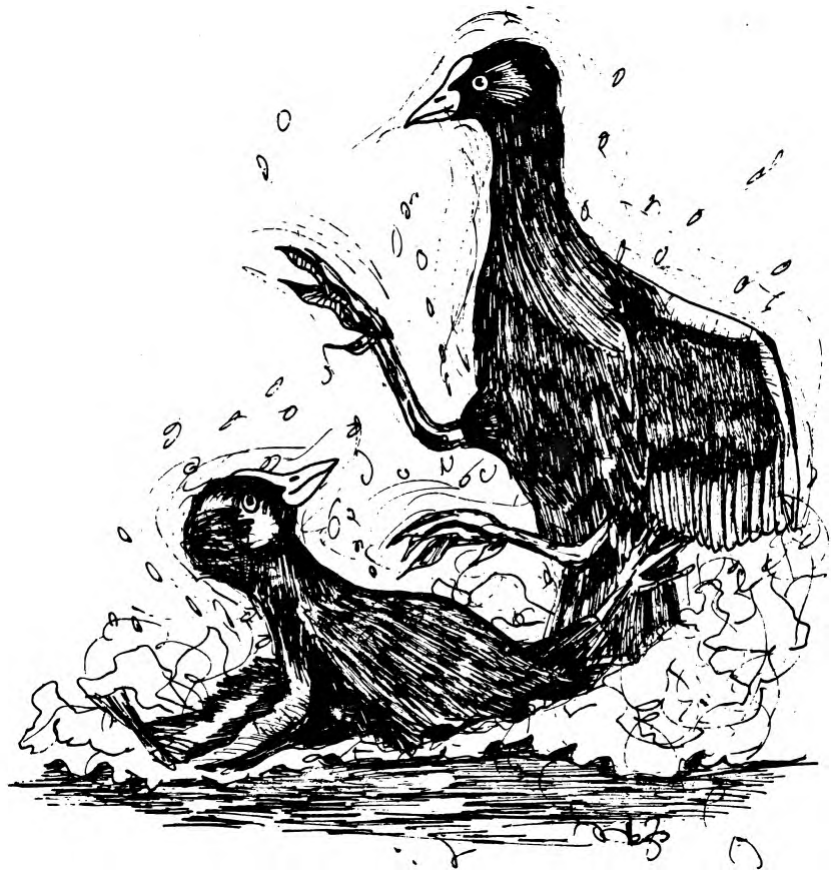
Nu

De horden schietenden komen niet meer. Deze hebben plaats moeten maken voor de beroepsjager die dagelijks komt knallen, omdat het moet... en omdat het dan minder opvalt.

Straks

Langs dezelfde rietkraag bakkeleien twee mannetjes-koeten over de grenzen van hun territorium. In de rietkraag liggen twee nesten, de één met zeven, de ander met vier eieren. De kikkers kwaken, de grote libellen snorren, de Kievit buitelt. Het is alsof er nooit iets gebeurd is.

Peter Boer

Hand in eigen boezem

" De jacht uit schuilhutten is één van de meest onsportieve en destructieve jacht-methodes. "

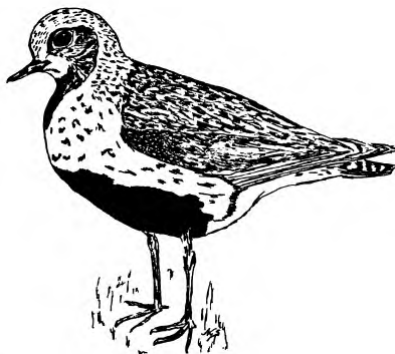
Aldus 'De Lepelaar' Nr:39 (Organ van de Ned. Ver. tot Bescherming van vogels) met betrekking tot de vogelmoord in Italië.

Deze schuilhut is één van de duizenden jachthutten die in Nederland staan ten behoeve van plezierjagers.

In ons land is men gauw geneigd te wijzen op misstanden buiten Nederland. Toch is er ook hier heel wat te doen. Buitenlanders kunnen daardoor op pijnlijke wijze de vinger op de zere plek leggen, zoals bij voorbeeld dr. Rudolf Berndt deed inzake de Zuidelijke Goudplevier.

" Es wäre daher dringend erforderlich den Goldregenvögel auch in die Niederlande wie überhaupt in ganz Westeuropa unter vollen Schutz zu stellen. In der Bundesrepublik ist die Art (nach dem Jagdrecht) voll geschützt. "

Dat er ook Nederlanders zijn die dit gebrek aan zelfkritiek onderkennen, mag blijken uit de opmerking van de bioloog Van de Veen in zijn pleidooi voor de wolf.

" Het gaat niet aan te pleiten voor de tijger en intussen de wolf in West-Europa geen reële kans te geven. "

Maar hoevelen realiseren zich dat iedere vogel die ons land binnenkomt en niet tot een soort behoort die in Europa broedt hier nog steeds helemaal vogelvrij is? Het ontbreken van een wet tot bescherming van uitheemse diersoorten houdt bij voorbeeld in dat we met de individuen van 7500 -vaak erg schaarse- soorten kunnen doen en laten wat we willen.

De laatste jaren is in wat men "wetenschappelijke kringen" noemt de jacht niet langer stilgezwegen of kritiekloos aanvaard. Dit kan geïllustreerd worden met een aantal kenmerkende uitspraken:

" Jacht en natuurbescherming zijn onverenigbare begrippen. "

Dr. R. van Soest

" Bewijzen voor de noodzaak tot afschot van bepaalde soorten ter bescherming van het 'natuurlijk evenwicht' in natuurgebieden zijn niet geleverd. "

idem.

" Om redenen van natuurbeheer bestaat dan ook geen enkele grond voor het in Europa nog algemene en in Noord-Amerika tot voor kort gebruikelijke "kort houden" van predatoren. "

Drs. H.E. van de Veen, De Veluwe natuurlijk?

" Doordat de mens met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid niet in staat zal zijn bij benadering dezelfde selectiviteit aan de dag te leggen als de natuurlijke predatoren zal de mens als alternatieve predator nooit in staat zijn de natuurlijke predatoren ten volle te vervangen. "

idem.

" Jagers stellen zelfs vaak dat zonder hun toedoen een verantwoord natuurbeheer onmogelijk is. De ervaring heeft echter geleerd dat deze stelling onhoudbaar is. De nodige oecologische inzichten ontbreken meestal vrijwel geheel (...) en het jachtbeleid wordt vaak eenzijdig gericht op produktie (veel eenden, veel fazanten, herten met reuzengewei etc.) "

A. van Wijngaarden
Rijksinstituut voor
Natuurbeheer.

" Ook voor de beheersmaatregel bejagen geldt dus niet: altijd en overal voorzover de toestand van het reservaat het toelaat, maar: nooit en nergens, tenzij het bij uitzondering in bepaalde gevallen dringend nodig is. "

idem..

" Jagers mogen dan wel schone jagersverhalen schrijven en schone jagersboeken uitgeven over de mooie manier waarop zij de natuur helpen om in evenwicht te blijven, in feite zijn het allemaal rationalisaties achteraf, van wreedheid, machtswellust en onbeheerst sadisme die men zichzelf eenvoudig niet wil bekennen. "

Prof. Dr. A. Chorus,
psycholoog
uit: Het Denkende Dier
1969, Leiden.

Welke minderheid ?

Er wordt weleens gesuggereerd dat tegenstanders van de plezierjacht een kleine, overgevoelige minderheid vormen. In dat verband zijn onderstaande

cijfers leerzaam. Ze komen uit Engeland en betreffen een landelijke opiniepeiling over jagen. Bron: Gallup Polls Ltd. & National Polls Ltd.

	Goedkeuring	Afkeuring	Geen Mening
Vossejacht	21%	64%	15%
Hazejacht (lange jacht)	12%	77%	11%
Otterjacht	11%	70%	19%
Hertejacht	11%	78%	11%

Foto's

Peter Boer p.4,7,9.
Evert Boeve p.11,16.
Jan Landman p.2,6.
Fred van Olphen
p.3,5, en binnenomslag.
Norman van Swelm p.14 (2x)

Tekeningen

Dick Brand p.13.
Wilma van Hattem (sporen)
H. de Meijere p.15.
Norman van Swelm
p.3,14,16,17,(18).

Evert Boeve frontpagina.

Drukkerij:

Jaap Kaal
Nieuwe Herengracht 61
Amsterdam

De vanouds geliefde jachtvogel heeft
een zekere faam bij de jager. Het
schieten van een doublet levert hen
een speld en het lidmaatschap van
de Bols Snippen Club op.

Houtsnip

